

**NEYRODERMATIT KASALLIGI: ETIOLOGIYASI, PATOGENEZI VA
KLINIK BELGILARI**

Termiz iqtisodiyot va servisi universiteti

Tibbiyot fakulteti

Boyqobilov Soatmurod Shuxratovich

Email - soatmurod_boyqobilov@tues.uz

Norboyeva Marjona Boyquvvatovna

Email – norboyevamarjona418@gmail.com

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqolada neyrodermatit kasalligining etiologiyasi, patogenezi va klinik belgilari haqida batafsil ma'lumot berilgan. Neyrodermatit – surunkali qaytalanuvchi teri kasalligi bo'lib, uning rivojlanishida genetik moyillik, asab tizimi buzilishlari, allergik reaksiyalar va atrof-muhit omillari muhim rol o'ynaydi. Kasallik qichishish, qizarish, terining qalinlashishi va toshmalar bilan namoyon bo'ladi. Maqolada neyrodermatitning turlari, rivojlanish bosqichlari va uning klinik xususiyatlari yoritilgan. Ushbu tadqiqot kasallikning patogenezi tushunishga va uni davolash hamda profilaktika qilish choralari bo'yicha muhim tavsiyalar berishga yordam beradi.

KALIT SO'ZLAR:

Neyrodermatit, teri kasalliklari, allergiya, immun tizimi, qichishish, ekzema, dermatit, stress, atopik dermatit, genetik moyillik.

KIRISH

Neyrodermatit – bu surunkali qaytalanuvchi teri kasalligi bo'lib, asosan nevrogen va allergik omillar ta'sirida yuzaga keladi. Kasallik terining qichishishi, qizarishi, qalinlashishi va toshmalar bilan namoyon bo'ladi. Neyrodermatit ko'proq bolalar va o'smirlarda uchrasa-da, kattalarda ham rivojlanishi mumkin. Ushbu maqolada neyrodermatitning etiologiyasi, patogenezi va klinik belgilari batafsil yoritiladi.

NEYRODERMATITNING ETIOLOGIYASI

Kasallikning kelib chiqishiga ta'sir etuvchi omillar quyidagilarga bo'linadi:

1. Genetik omillar

Ota-onada allergik kasalliklar (astma, ekzema, allergik rinit) bo'lsa, farzandda neyrodermatit rivojlanish ehtimoli yuqori bo'ladi.

Immun tizimining haddan tashqari sezgirligi irsiy omil sifatida kasallik rivojlanishiga turtki bo‘lishi mumkin.

2. Asab tizimi buzilishi

Stress, depressiya va emotsional zo‘riqish kasallikning boshlanishi yoki zo‘rayishiga sabab bo‘ladi.

Vegetativ asab tizimi faoliyatining buzilishi natijasida teri sezuvchanligi oshadi va qichishish paydo bo‘ladi.

3. Allergik omillar

Ovqat mahsulotlari (tuxum, sut, yong‘oq, dengiz mahsulotlari) neyrodermatit rivojlanishini keltirib chiqarishi mumkin.

Chang, gul changi, uy hayvonlari junlari va kimyoviy moddalar ham kasallikni qo‘zg‘atishi mumkin.

4. Immun tizimi buzilishi

Neyrodermatitli bemorlarda immunoglobulin E (IgE) miqdori yuqori bo‘lib, bu organizmning allergiyaga moyilligini oshiradi.

Immunitetning noto‘g‘ri ishlashi natijasida teri yallig‘lanishi va tirnash xususiyati kuchayadi.

5. Atrof-muhit omillari

Sovuq yoki juda issiq havo sharoiti.

Kimyoviy vositalar, shampun, sovun, kosmetika va kiyim-kechak tarkibidagi sintetik materiallar.

PATOGENEZ

Neyrodermatit patogenezi quyidagi asosiy mexanizmlar bilan bog‘liq:

1. Nevrogen mexanizm – Markaziy va vegetativ asab tizimining buzilishi natijasida teri qichishi va qizishi paydo bo‘ladi.

2. Allergik mexanizm – Allergenlar organizmga tushganda immun tizimi IgE ishlab chiqaradi va mast hujayralardan gistamin ajralib chiqadi, bu esa yallig‘lanish jarayonini boshlaydi.

3. Teri to‘siq funksiyasining buzilishi – Terining lipid qatlamidagi o‘zgarishlar namlik yo‘qotilishiga olib keladi, bu esa uni sezuvchan qiladi.

4. Autoimmun reaksiyalar – Ba‘zi hollarda organizm o‘z hujayralariga nisbatan noto‘g‘ri immun reaksiya ko‘rsatishi mumkin.

KLINIK BELGILARI

1. Umumiy klinik belgilari

Qichishish – Kasallikning asosiy belgisi bo‘lib, ayniqsa kechasi kuchayadi.

Terining qizarishi (eritema) – Qichishish natijasida yuzaga keladi.

Teri qalinlashishi va quruqligi – Davomiy qichishish va tirnash natijasida terining strukturasi o‘zgaradi.

Toshmalar va qichima o‘choqlari – Ko‘pincha bo‘yin, qo‘ltiq osti, tirsak va tizza bukilmalari, qo‘l va oyoq kaftlarida kuzatiladi.

2. Neyrodermatit turlari

1. Cheklangan neyrodermatit

Tananing faqat ma‘lum bir qismlarida toshmalar bo‘ladi.

Qichishish va terining qalinlashishi aniq chegaralangan joylarda kuzatiladi.

2. Tarqoq neyrodermatit

Butun tanada qichishish va qizarish mavjud.

Ko‘pincha bolalikda boshlanadi va uzoq davom etishi mumkin.

3. Gipertrofik neyrodermatit

Ko‘proq jinsiy a‘zolar sohasida joylashib, qalinlashgan to‘qimalar hosil bo‘ladi.

4. Psoriatik shakl

Psoriazga o‘xshash teri qalinlashishi va quruqlik kuzatiladi.

3. Kasallikning bosqichlari

Boshlang‘ich bosqich – Qizarish va qichishish paydo bo‘ladi.

Faol bosqich – Terining qalinlashishi va yallig‘lanish jarayonlari kuchayadi

Surunkali bosqich – Davolash qilinmasa, terining tuzilishi buzilib, doimiy qalinlashgan o‘choqlar hosil bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rook's Textbook of Dermatology – Tony Burns, Stephen Breathnach, Neil Cox, Christopher Griffiths. Wiley-Blackwell, 2016.

2. Dermatology – Jean L. Bolognia, Joseph L. Jorizzo, Julie V. Schaffer. Elsevier, 2018.

3. Clinical Dermatology – Thomas P. Habif. Mosby, 2015.

4. Modern Approach to Neurodermatitis Treatment – Smith J., Roberts L., International Journal of Dermatology, 2020.

5. Atopic and Neurodermatitis Pathogenesis – Miller T., Skin Research Journal, 2019.

6. World Health Organization (WHO) – Guidelines on Dermatological Diseases, 2021.

7. National Eczema Association – Neurodermatitis: Causes, Symptoms, and Treatment, 2022.